

En Kritik af den georgeistiske Jordværdiskat.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 24. Februar 1910.

Af

K. Riis-Hansen.

Blandt de socialøkonomiske Problemer, som det 19de Aarhundredes Brydningstid har ladet gaa i Arv til det 20de, indtager Jordspørgsmaalet en fremtrædende Plads*). I sin praktiske Skikkelse former dette Spørgsmaal sig ret forskelligt, navnlig eftersom der er Tale om Landbrugsjord og Byggegrund, og omslutter atter her indenfor en Række specielle Problemer, der er stærkt prægede af de raadende økonomiske og retlige Vilkaar. Der er dog et enkelt Forhold, der staar i umiddelbar Forbindelse med den private Ejendomsret til Jord, som springer særlig stærkt i Øjnene. Det er den Mulighed, som den private Jordejendomsret aabner for Jordejerne til at indkassere en ufortjent Gevinst, naar Befolkningens og Samfundets

---

*) Fra et rent teoretisk Synspunkt er Jordrenteproblemet behandlet af nærværende Forfatter i Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1906, Side 401 ff. («Nogle Bemærkninger vedrørende Jordrenteproblemet»).

En Kritik af den georgeistiske Jordværdiskat.

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening
den 24. Februar 1910.

Af

K. Riis-Hansen.

Blandt de socialøkonomiske Problemer, som det 19de Aarhundredes Brydningstid har ladet gaa i Arv til det 20de, indtager Jordspørgsmaalet en fremtrædende Plads*). I sin praktiske Skikkelse former dette Spørgsmaal sig ret forskelligt, navnlig eftersom der er Tale om Landbrugsjord og Byggegrund, og omslutter atter her indenfor en Række specielle Problemer, der er stærkt prægede af de raadende økonomiske og retlige Vilkaar. Der er dog et enkelt Forhold, der staar i umiddelbar Forbindelse med den private Ejendomsret til Jord, som springer særlig stærkt i Øjnene. Det er den Mulighed, som den private Jordejendomsret aabner for Jordejerne til at indkassere en ufortjent Gevinst, naar Befolkningens og Samfundets

---

*) Fra et rent teoretisk Synspunkt er Jordrenteproblemet behandlet af nærværende Forfatter i Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1906, Side 401 ff. («Nogle Bemærkninger vedrørende Jordrenteproblemet»).

Vækst øger Jordens Værdi. Med en voksende Befolkning stiger Efterspørgselen efter Næringsmidler, og denne Prisstigning giver sig ikke blot Udslag i en øget Indkomst for Jordejerne, men betyder desuden en tilsvarende Forhøjelse af Ejendommens Værdi, uden at der herfor er ydet noget samfundsmæssigt Arbejde fra Ejerens Side. Paa samme Maade forholder det sig ogsaa med den Jordprisstigning, der er en Følge af den moderne Befolkningskoncentrering i Byerne. At den indhøstede Gevinst her undertiden kan betragtes som Løn for udvist Forudseenhed, er i denne Forbindelse uden Betydning. Den Forudseenhed, der her er Tale om, vil sjældent være af samfundsmæssig Værdi og er i Almindelighed af hel anden Karakter end den Forudseenhed, der ytrer sig ved Varespekulationen.

I samme Grad som de Forhold, der bevirker stigende Jordpriser, virker kraftigt, vil ogsaa Jordejernes ufortjente Gevinst øges, og Spørgsmaalet om, hvorledes der kan tilvejebringes en Ændring heri, vil trænge sig særlig stærkt frem. Problemet vil blive yderligere tilspidset, saafremt Jorden befinder sig paa forholdsvis faa Hænder, hvad enten det er besiddende Godsejere eller tiltældige Jordspekulanter, der høster Frugterne af det arbejdende Samfunds Sved. Det uretfærdige i en saadan Retsordning viser sig da særlig grelt.

Det teoretiske Grundlag for Jordspørgsmaalet er da ogsaa lagt paa en Tid, hvor de faktiske Forhold maatte paatvinge sig Opmærksomhed. Det var de engelske Agrarforhold i Slutningen af det 18de og Begyndelsen af det 19de Aarhundrede, der gav Stødet til Dannelsen af den Jordrenteteori, der siden har været

den almindeligst anerkendte. Denne Periode var en kaotisk Brydningstid med de slettest mulige Arbejds- vilkaar for den brede Befolkning, hvis Resultat blev en dyb social Nødstilstand. De enormt høje Kornpriser under Revolutions- og Napoleonskrigene gjorde den lave Løn endnu mere utilstrækkelig. Derimod var Udbyttet stadig voksende for det Faatal af Godsejere, der sad inde med Englands Jord. Jordpriserne steg stærkt, og store Arealer af ukultiveret Jord indtoges til Dyrkning. Det er paa Grundlag heraf, at Malthus og Ricardo formede deres Jordrenteteori, der skulde forklare de store og stigende Indtægter, der tilflød Jordejerne. Allerede tidligere var der blevet rejst Krav om en gennemgribende Jordreform*). Ned gennem det 19de Aarhundrede har denne Tanke stadig været fremme, men skønt den har fundet fremragende Talsmænd, har den dog ikke vundet en saa almindelig Tilslutning, som det i Betragtning af de engelske Jordbesiddelsesforhold kunde ventes. De fremsatte Ideer vakte heller ikke synderlig Genklang uden for England. Det var først, da Amerikaneren Henry George havde formaaet at iklæde dem en glimrende agitatorisk Form, at de viden om blev grebet som den enegyldige Løsning af alle socialøkonomiske Vanskeligheder.

Det er ikke noget Tilfælde, at Stødet til denne Bevægelse udgik fra Amerika. Under den Udvikling, der foregik her, maatte Skyggesiderne ved den private Jordejendomsret træde særlig skarpt frem. — George levede fra 1858 til 1880 med en enkelt Afbrydelse i

---

*) Jfr. Henrik Pedersen: Jordbesiddelse og Jordreform i England. Nationaløkonomisk Tidsskrift, 1909.

Kalifornien og var Vidne til den forcerede Udvikling, der blev denne Landsdel til Del efter Guldopdagelserne i Midten af Aarhundredet. Før Guldopdagelserne forekom kun hist og her nogle spredte Bebyggelser, og mægtige Jordstrækninger laa ubenyttede hen, ganske værdiløse. Nu strømmede Folk til baade fra Amerika og Evropa, først til Guldmarkerne og senere som Kolonister ud paa Prærierne. Jevnsides med Befolkningens Vækst steg Jordpriserne stadig højere. Jordens Værdistigning faldt imidlertid hovedsagentlig i Hænderne paa Jordspekulanterne. Jorden havde ganske vist oprindelig været i offentlig Eje, men var allerede tidligere planløst blevet kastet paa Markedet og var for en forsvindende Betaling blevet købt op af dristige og forudseende Spekulanter. Desuden søgte disse hyppigt at presse Jordpriserne op over deres naturlige Højde ved i Forventning om yderligere Prisstigning at lade Jorden ligge ubenyttet hen til stor Gene for Bebyggelsen og Opdyrkningen. De her antydede Ulemper sprang vel nok særlig stærkt i Øjnene herovre i Vesten, men iøvrigt var Formerne for den amerikanske Kolonisering i det 19de Aarhundrede nogenlunde de samme overalt. I Østens hastigt voksende Storbyer syntes Jordpriserne tilmed at overskride enhver fornuftig Grænse. Hvis Samfundet i sin Tid havde forbeholdt sig Ejendomsretten til Jorden og kun overladt de private Brugsretten mod en stigende Lejeafgift, vilde disse uhyre Rigdomme være komne det hele Samfund til Gode. Den Fejl, der her var blevet begaaet, maatte rettes, og George kræver da, at det offentlige skal tilegne sig den af Samfundet selv frembragte Jordværdi (Jordrenten) gennem Ekspropriation

uden Erstatning til Jordejerne. At disse havde erhvervet deres Ejendomsret paa lovmæssig anerkendt Maade, skulde der intet Hensyn tages til.

Det uretfærdige heri sprang vel ikke saa tydeligt frem under de daværende Forhold, som hvis et lignende Krav vilde blive rejst i et gammelt Kultursamfund. I adskillige Tilfælde sad den oprindelige Køber stadig inde med Jorden, og Ekspropriationen kunde saaledes siges at være en Tilbagetagelse af uretmæssigt erhvervet Formue. Noget tilsvarende findes derimod ikke i den gamle Verden. Selv om man her i Landet ikke gaar længere tilbage end til 1820'erne, da Jorden paa Grund af de uheldige Afsætningsforhold og tyngende Skatter var omtrent værdiløs, har den allerstørste Del siden da dog skiftet Ejer mere end en Gang, og den Jordrentestigning, som den nuværende Jordbesidder har indkasseret, er saaledes enten ret ringe eller maaske endogsaa negativ, forsaavidt han har købt Ejendommen lige forud for Nedgangen i Jordpriserne i 1880'erne og 1890'erne. At behandle Jord, der er gaaet i Arv i samme Familie, forskellig fra anden Jord er naturligvis i denne Forbindelse, hvor Arveretten ikke anfægtes, udelukket.

I England, hvor Spørgsmaalet om Jordens Nationalisering allerede forud for George var stærkt fremme (Spencer, St. Mill), er man da ogsaa gaaet ud fra, at der skulde ydes Jordejerne Erstatning, eller man har begrænset sig til at forlange den fremtidige Værdistigning inddraget, og i Tyskland, der er det første Land i Europa, der har taget fat paa Spørgsmaalets praktiske Løsning, har man overalt indskrænket sig at paalægge en Afgift af Værdistigningen. I Almindelig-

hed beregnes Skatten, der er formet som en Omsætningsafgift, af hele Værdistigningen siden sidste Ejerskifte, selv om dette laa forud for Lovens Vedtagelse, undertiden er endogsaa kun den Værdistigning, der er indtruffet siden Lovens Ikrafttræden, afgiftspligtig.

Det er den moderne Byudvikling med de stærkt stigende Grundpriser, der i nyere Tid har vakt særlig Opmærksomhed om denne Sag. Det er navnlig de centralt beliggende Grunde i Forretningskvartererne, hvor man nødvendigvis maa bo for at faa Del i den store Omsætning, hvorom den hidsigste Konkurrence hersker. Grundpriserne tvinges som Følge heraf undertiden op til svimlende Højder. Endnu mere iøjnefaldende er maaske dog Jordprisernes Vækst i Byens Udkant, hvor Agerjord forvandles til Byggegrund. I Sammenligning hermed tegner Bevægelsen i Landbrugets Jordrente sig blødere. Ganske vist er det rimeligt at antage, at Jordrenten i Landbruget i indeværende Aarhundrede vil være stigende, men selv i saa Fald vil der utvivlsomt i en praktisk paaregnelig Fremtid vedblivende bestaa en afgørende Gradsforskell. Der er nemlig god Grund til at understrege, at man sikkert kan vente en endnu stærkere Befolkningskoncentrering i Byerne, end man hidtil har set. Arbejdsdelingens Gennemførelse og Byerhvervenes Lokalisering har endnu en lang Vej frem, inden man har naaet Bunden. Ved Siden heraf er der for Danmarks Vedkommende endnu et Moment, som dog i nogen Grad afdæmper det uretfærdige i at lade Landbrugets Jordrentestigning forblive i privat Eje. Landbrugsjorden er her i Landet f. Eks. i Modsætning til England udstykket paa forholdsvis mange Hænder, hvis Hovedinteresse er knyttet til

Jordens Dyrkning, og bliver desuden udstykket paa stadig flere.

Jordrenteproblemet antager saaledes en fra det georgeistiske Krav stærkt afvigende Form, efterhaanden som det nærmer sig den praktiske Gennemførelse. Det mest principielle Punkt, hvor Vejene skilles, er om man, saaledes som det faktisk sker, skal indskrænke sig til at udfinde den bedste Form for Inddragelsen af den fremtidige Jordrentestigning, eller om man, som Georgeisterne forlanger, ogsaa skal ekspropriere den nu eksisterende Jordrente. Det er dette sidste, der danner Genstanden for den følgende Undersøgelse.

Det er ikke nogen umiddelbar og direkte Ekspropriation af Jordrenten, som Georgeisterne kræver gennemført; den skal foregaa i Form af en Beskatning af den rene Jordværdi til dennes fulde Beløb, idet den paalagte Afgift gennem periodiske Revisioner holdes i Niveau med Jordrentens Bevægelser. Dette er naturligvis dog kun en Formsforskel. Hvad enten man lægger en Særskat af 400 Kr. paa en Ejendom, hvis rene Jordværdi er 10000 Kr., eller efter direkte at have eksproprieret Jordværdien kræver en aarlig Lejeafgift af 400 Kr., er den økonomiske Virkning for Jordejeren ganske den samme. At den georgeistiske Jordværdiskat reelt er at betragte som en Ekspropriation, erkendes da ogsaa af de fleste Georgeister. Den Forventning, som fra Georgeisternes Side næres om, at Jordværdiskattens Gennemførelse vil drage store sociale Fordele med sig, bygger tildels netop paa, at Jordens Værdi bliver Nul. Trods dette ynder Georgeisterne

alligevel at operere med deres Jordreform, som om det var en simpel Skatteomlægning. Det er saaledes et ret almindeligt brugt Argument mod Kravet om Erstatning, at noget saadant naturligvis ikke med nogen Ret kan rejses over for en almindelig Omordning af Skattesystemet. En ganske almindelig Omordning kan det dog næppe siges at være, naar Resultatet bliver en fuldstændig Udslettelse af den private Jordejendomsret.

Denne Uklarhed i den georgeistiske Tankegang viser sig ogsaa paa andre Punkter. Georgeisterne har saaledes søgt at indprente Husmændene, at de skønt Jordrentebesiddere dog vil være godt tjente med en georgeistisk Skattereform, noget der allerede har sat Frugt i det af Husmændene vedtagne Skatteprogram, hvor Toldafgifterne kræves afløste af en Jordværdiskat. Der henvises til, at den aarlige Skattebyrde, som under en konsekvent gennemført georgeistisk Skatteordning vil komme til at paahvile Husmændene, i hvert Fald ikke vil blive større end den nuværende, og man mener hermed at have godtgjort, at en georgeistisk Skattereform er i Husmændenes Favør. Georgeisterne overser herved fuldstændig den Principforskel, der bestaar mellem vort Skattesystem og Jordværdiskatten. Vort Skattesystem er ganske vist langt fra at være ideelt, men det er dog med enkelte Undtagelser i det væsentlige formet som en almindelig Beskatning, der saa vidt muligt rammer Indtægten nogenlunde ligeligt, uden Hensyn til af hvilke Kilder Indtægten flyder. En egentlig Bundfældning af Skatterne sker kun undtagelsesvis. Jordværdiskatten er derimod en decideret Særskat og bundfældes øjeblikkelig. Ønsker Hus-

manden at drage sin Kapital ud af Ejendommen gennem Salg for at gaa over til et andet Erhverv, er hans Formue forsvunden, opslugt som den er af Jordværdiskatten. Under en georgeistisk Beskatning betaler Husmanden nemlig ikke blot den aarlige Skat, men dens kapitaliserede Beløb en Gang for alle, betaler den altsaa ogsaa for alle de følgende Besiddere af Ejendommen. Ganske vist udreder ogsaa de efterfølgende Besiddere den aarlige Afgift, men de betaler den faktisk ikke, da de har faaet Afslag i Købesummen, i Forhold til som den paa Ejendommen hvilende Skattebyrde er stor. Under vort Skattesystem er Beskatningen kun en personlig Byrde, der hviler paa Besidderen i hans Livstid. Det siger sig selv, at selv en mindre aarlig Skattebyrde under en georgeistisk Skatteordning falder langt haardere paa den nuværende Besidder end en større Skattebyrde under det bestaaende System. Rigtigt er det derimod, at Ekspropriationen vil falde endnu tungere paa de større Ejendomsbesiddere, da den rene Jordværdi her udgør en forholdsvis større Del af Ejendommens hele Værdi.

Man maa desuden erindre, at det er den sidste Del af Ejendommens Værdi, der udgør Ejendomsbesiddernes Formue, og at det er denne, der først bliver opslugt af Jordværdiskatten. Hvis man gaar ud fra, at henimod Halvdelen af de faste Ejendommens Værdi er ren Jordværdi, vil Ejendomsbesidderne med andre Ord miste hele deres Formue. De allerfleste af Danmarks Ejendomsbesiddere vil blive insolvente.

Nu har man ganske vist villet trøste Ejendomsbesidderne med, at Prioritetshaverne ogsaa skal bære deres Part, og som en særlig Fordel, der kunde opnaas

herigennem, har man fremhævet, at den Nedgang i Kreditforeningsobligationernes Kurs, som vilde blive Følgen heraf, i det væsentlige vilde gaa ud over udenlandske Kapitalister. Ud fra et moralsk Synspunkt er det naturligvis vanskeligt at faa Øje paa Betydningen af, at Obligationerne befinder sig i Udlandet. Spørger man om Muligheden af Planens Gennemførelse, vil dette Moment derimod blive ret afgørende; der er vel ingen Tvivl om, at en saadan Fremgangsmaade vilde medføre Indgriben fra Udlandets Side til Fordel for de besvegne Obligationsejere.

Nogle Georgeister har ment at kunne tage Braadden af dette for Jordejerne skæbnesvangre Resultat ved at foreslaa, at Ekspropriationen skulde gennemføres suksessivt over en længere Aarrække. Dette betyder selvfølgelig ingen principiel Ændring; den Fordeling af Ekspropriationsbyrden ud over flere paa hinanden følgende Besiddere, der vel herigennem tilsigtes, opnaas naturligvis slet ikke. Ogsaa i saa Fald bliver det alene den nuværende Besidder, der kommer til at udrede den eksproprierede Jordværdi. Ved Køb af en Ejendom tages der naturligvis Hensyn til, at den paalagte Grundbyrde er stigende. Ogsaa den fremtidige Grundbyrdeforøgelse kapitaliseres ned i Nutiden og bringes straks i Fradrag i Ejendommens Værdi. Det, Jordejeren beholder, er kun en tidsbegrænset og synkende Forrentning af den eksproprierede Formue, altsaa en Form for delvis Erstatning.

Selv om det nu ogsaa er uigendriveligt, at en georgeistisk Jordværdiskat reelt er en Ekspropriation af privates Formue, fører denne Erkendelse ikke nødvendigvis til, at man stiller sig

absolut afvisende over for de georgeistiske Ideer. For en doktrinær socialistisk Betragtning er der naturligvis intet afskrækkende i en Ekspropriation, og selv om man principielt vil hævde, at den private Ejendomsret er en nødvendig Grundbetingelse for et virksomt og fremadskridende Samfund, behøver man ikke derfor at modsætte sig enhver Tanke om at betræde Ekspropriationens Vej. Ganske vist strider en Ekspropriation, naar der ikke gives Erstatning, mod Grundloven, men dette er naturligvis kun en formel Hindring. Reelt maa det afgørende være, om Ekspropriationen kan fornuftig begrundes. Saaledes som Arveafgifterne i moderne Tid formes, virker de faktisk som en Begrænsning af den private Ejendomsret, i hvert Fald saaledes som denne opfattedes i tidligere Tid. Ogsaa en Særbeskatning af Monopoler, Jordens Værdistigning, Konjunkturgevinster m. v. maa betragtes paa samme Maade. Der bestaar imidlertid mellem denne Art af Særskatter og en georgeistisk Jordværdibeskatning en principiel Forskel. Den Ekspropriation, der indeslattes i Arve- og Monopolafrgifter m. v., gennemføres ud fra et alment socialt berettiget Synspunkt: at det er tilladt at begrænse Gevinster, der staar i Misforhold til det ydede Arbejde, samt at en for stærk Formueophobning paa enkelte Hænder og det dermed følgende Skel mellem besiddende og besiddelsesløse er socialt uheldigt.

Men en georgeistisk Jordværdiskat. Forskellen bestaar ikke saa meget deri, at Ekspropriationen i dette Tilfælde falder saa mange Gange tungere der, hvor den rammer, skønt naturligvis ogsaa dette har sin store Betydning. Mere afgørende er det derimod, at

en georgeistisk Beskatning er planløs Ekspropriation, over for hvilken det ikke er muligt at faa anbragt noget alment socialt berettiget Synspunkt. Det er et vilkaarligt valgt Udsnit af den private Formuebesiddelse, der beslaglægges; enhver, der tilfældigvis paa det Tidspunkt, da Jordværdiskatten indføres, sidder inde med Jord, maa bøde, uden Hensyn til om han er fattig eller rig, paa hvilken Maade han har erhvervet Jorden, hvorledes han bruger den o. s. v.

Et Forsøg paa at begrunde det tilladelige ja endogsaa etisk forsvarlige i Jordrentens Ekspropriation er allerede leveret af Henry George, men synes dog ikke at blive synderlig udnyttet af hans Tilhængere. Der skal ogsaa en kraftig Konstitution til at fordøje den her benyttede Argumentation. George vil bestride Jordejernes Ret til Jorden ved at henvise til, at stjaalet Gods kan fratages Køberen, selv om han er i god Tro. At Jordbesiddelsen skulde frembyde en Analogi hertil er naturligvis ganske uholdbart. I det ene Tilfælde er der Tale om en særlig farlig retsstridig Handling, hvis Virkninger det trods alt gælder om at fjerne, i det andet Tilfælde drejer det sig om en efter de bestaaende Love retsgyldig og retsbeskyttet Ejendoms-erhvervelse.

I de fleste Tilfælde holder Georgeisterne sig inden for de mest almindelige Betragtninger og begrænser sig til rent teoretisk at paavise, at den private Ejendomsret til Jord er i Strid med selve Ejendomsrettens etiske Begrundelse. Det menneskelige Arbejde er den private Ejendomsrets eneste etiske Grundlag. Den private Jordejendomsret er saaledes, da Jorden ikke er skabt af Menneskehaand, udelukket, medens den pri-

vate Ejendomsret over for alle andre Ting er retfærdig, hvilende paa det enkelte Menneskes Ret til Resultaterne af eget Arbejde. Dette er et ret overfladisk Ræsonnement.

For det første er selve den Forudsætning, hvorpaa Ræsonnementet bygger, at enhver har etisk Krav paa Frugterne af sit eget Arbejde, slet ikke saa uomtvistelig, som Georgeisterne gaar ud fra*). Men dernæst vil man, selv om man ser bort herfra og i Tilslutning til Georgeisterne bryder Staven over enhver Ejendomsret, der ikke hviler paa et af Ejeren ydet Arbejde, aldrig kunne blive staaende ved en Jordværdiskat. Georgeisterne erkender selv dette, idet de foruden Jordværdiskatten kræver Udslettelse af alle Monopoler, ligegyldig i hvilken Form de optræder, enten gennem Beskatning eller ved at Staten overtager dem. Skal Arbejdsteoriens Krav opfyldes, kan man dog heller ikke begrænse sig hertil; i saa Fald maa ogsaa den sociale Modsætning mellem Arbejde og Kapital fjernes. Georgeisterne forudsætter ganske vist, at Jordværdiskattens Gennemførelse vil styrke Arbejdet og svække

---

*) Dette fører til, at hver den, der fra Naturens Haand er udrustet med de bedste Evner, ogsaa har Ret til alene at høste Fordelen heraf. Man kunde her overfor maaske dog mene, at en Samfundsordning, hvor de stærke i nogen Grad blev tvungne til at bidrage til de svages Underhold, var bedre i Overensstemmelse med Retfærdsideen end det ret egoistiske Princip, der indeholdes i Arbejdsteorien. Selvfølgelig kan herimod indvendes, at en saadan Ordning vilde svække Arbejdsenergien, og i saa Fald vilde det naturligvis ikke være klogt at skabe en Ordning, der laa over Menneskenes etiske Horisont. Naar man som Følge heraf gav Afkald paa at realisere denne højere Retfærdighed, vilde Grunden hertil naturligvis dog ikke være, at man ansaa Arbejdsteorien for at indeholde det etiske Ideal, men for bedre at svare til Menneskenes Natur.

Kapitalen, men selv om dette muligvis er rigtigt, hvad det kun er i ringe Grad, betyder dette dog kun en Mildnen, ikke en Løsning af Modsætningsforholdet. Skal dette tilstræbes uden andre Hensyn, maa den socialistiske Stat blive Vejen. De georgeistiske Ideer fører saaledes, naar man fjerner den Uklarhed, der ruger over dem, logisk til Socialismen. Derimod fører de i Virkeligheden slet ikke til Georgeisternes Kongstanke: Jordværdiskatten. En Ekspropriering af den eksisterende Jordrente er tværtimod direkte i Strid med Georgeisternes etiske Rettesnor: Arbejdsteorien. Selvfølgelig har Jordbesidderne ikke skabt Jorden, fysisk set, men ud fra en økonomisk Betragtning er den faktisk, købt som den i de fleste Tilfælde er for deres opsparede Formue, et Resultat af deres Arbejde.

Georgeisterne har dog ikke indskrænket sig til at understrege Jordværdiskattens etiske Nødvendighed; de har ogsaa søgt at underbygge deres Krav med en Paavisning af de store finansielle og sociale Fordele, som dens Gennemførelse vil føre med sig.

Naar først Jordværdiskatten er realiseret, kan alle de mange Skatter, som nu tynger den flittige og dygtige Borger, ophæves.

Georgeisterne er Modstandere af enhver Form for almindelig Beskatning. De benægter i det hele taget, at Staten har nogensomhelst Ret til at kræve Skat af hvad der skyldes de enkelte Borgeres Flid, Sparommelighed og Dygtighed. Dette staar i naturlig Forbindelse med deres Opfattelse af Jordværdiskatten som eneste Skat. Ved at tilstoppe alle de Skatte-kilder, hvorefter man hidtil har øst, vil Georgeisterne

tvinge Skattepolitikken over i den af dem ønskede Retning. Skal man imidlertid undgaa en Indtægtsbeskatning, som Georgeisterne saaledes principielt bryder Staven over, maa man gaa ud fra, at Jordværdiskatten alene er i Stand til at fyldestgøre alle finansielle Krav. Dette hævdes ogsaa af Georgeisterne, men betvivles i Almindelighed. Hvorledes dette forholder sig, kan naturligvis ikke afgøres med Nøjagtighed, saa længe Jordens rene Værdi ikke kendes. Man er nødsaget til at bygge paa de foreliggende Oplysninger om Ejendomsskyldværdien og Bygningernes Assurancesum, men disse er i denne Forbindelse ret upaalidelige. Ejendomsskyldværdierne er efter al Sandsynlighed for lave og Assurancesummerne utvivlsomt alt for høje. Ved at forhøje Ejendomsskyldværdien med en halv Snes Procent og ansætte Bygningernes Værdi til under Halvdelen af den Værdi, hvortil de er forsikrede, er man fra georgeistisk Side kommet til en Jordværdi af 4000 Mill. Kr. Dette er dog rimeligvis alt for højt anslaaet. Rimeligvis vil 3000 Mill. Kr. eller snarere mindre være nærmere det rigtige, men at godtgøre dette er umuligt. Den samlede Skat til Stat og Kommune udgør her i Landet ca. 122 Mill. Kr., og til Dækning heraf maa altsaa, hvis man forudsætter en Rentefod af 4%, kræves 3050 Mill. Kr. i Jordværdi. Forlanger man tilmed, at Befordringen paa Jernbanerne skal være gratis, hvad der fra en enkelt Side er foreslaaet*), maa hertil kræves en aarlig Indtægtsforøgelse af over 50 Mill. Kr. eller en yderligere Jordværdi af

---

*) S. Berthelsen: Jernbanerne og Samfundet, i nærværende Tidsskrift, Aargang 1906, S. 23 ff.

1250 Mill. Kr. I saa Fald vil en Jordværdiskat i hvert Fald ikke være tilstrækkelig, og at supplere den med en almindelig Indtægtsbeskatning er jo udelukket for enhver renlivet Georgeist.

Maaske skal dog Georgeisternes principielle Modstand mod en Indtægtsbeskatning ikke tages saa alvorligt. Det gælder blot om at faa de flest mulige af de eksisterende Skatter stemplede som ubrugelige. Georgeisterne retter da ogsaa den skarpest mulige Kritik mod det bestaaende Skattesystem; særlig Toldbeskatningen, ikke blot Beskyttelsestolden men ogsaa Finanstolden, fremstilles ikke sjældent som en maskeret Plyndring.

Den georgeistiske Kritik af vort Skattesystem skyder utvivlsomt i Almindelighed langt over Maalet, men dens principielle Berettigelse kan vanskeligt afvises. De indirekte Skatters hastige Vækst er aabenbart et af det moderne Samfunds saareste Punkter. Ganske vist er vi endnu ikke her i Landet drevet ud i det Skatteuføre, hvor adskillige Stater nu sidder fast, men ogsaa vi tiltrænger utvivlsomt paa mange Punkter Beskatningsreformer. Fra denne Erkendelse og til at bifalde en Reform, hvis reelle Indhold er en Beslaglæggelse af en bestemt Samfundsklasses Formue til et samlet Beløb af 3 Milliarder Kr., er der imidlertid et stort Spring.

Det er dog ikke blot en Finansreform, som Georgeisterne vil, de sigter langt videre. Gennem Jordrentens Overførelse til Samfundet skal det sociale Spørgsmaal løses.

Det er de færreste Georgeister, der mener, at en Jordværdiskat alene fjerner enhver social Uretfær-

dighed. Ved Siden af den private Ejendomsret til Jord anerkendes en Række andre Kilder til uretmæssig Ulighed, men saalænge Jordrenten forbliver i privat Eje, vil disses Ophævelse ikke bringe væsentlig Bedring. Ethvert teknisk Fremskridt, enhver Samfundsforbedring bevirker nemlig efter Georgeisternes Mening stigende Jordrente, højere Jordpriser, og selv om Arbejde og Kapital vel nok bliver delagtige i det økonomiske Fremskridt, vil den væsentligste Del dog blive tilegnet af Grundejerne, uden at de til Gengæld herfor har ydet nogetsomhelst særligt Bidrag. At tekniske Fremskridt skulde bundfældes i Jorden i Form af stigende Jordpriser, er imidlertid ganske fejlagtig. Virkningen vil, naar man betragter Jordrenten inden for det Omraade, der staar i indbyrdes Samkvem, som et Hele almindeligvis blive lige modsat. Tekniske Fremskridt modvirker netop Jordprisernes Opgang, formindsker i Almindelighed Jordrenten.

Bestaar det tekniske Fremskridt saaledes i en bedre Dyrkningsmetode, vil ganske vist, saalænge det kun er en enkelt eller nogle faa Ejendomme, som har indført den ny Teknik, den første umiddelbare Virkning blive et større Nettoudbytte for disse Foregangsmand. Efterhaanden som det tekniske Fremskridt bliver almindelig gennemført, vokser imidlertid Produktionen af Korn m. v., og dette giver sig atter Udslag i en Prisnedgang for disse Produkter. Hvis Prisfaldet svarer nøjagtigt til Produktionsforøgelsen, bliver Ejendommenes Nettoudbytte som Helhed og dermed ogsaa deres Værdi uforandret. Er Prisfaldet stærkere, aftager Nettoudbyttet, og der indtræder da en Nedgang i Ejendommenes Værdi. Forbruget af Agerbrugspro-

dukter er imidlertid ret konstant og udvider sig ikke synderligt, selv om Priserne synker; dette fører til, at en forholdsvis ringe Produktionsforøgelse vil blive ledsaget af et betydeligt Prisfald. Resultatet vil saaledes blive synkende Jordpriser.

Undertiden er det tekniske Fremskridt kun af Betydning for visse bestemte Jorder. Der er saaledes af Georgeister blevet henvist til, at Mosekultur og Dræning giver Moser og side Lerjorder, som ingen før har regnet, høj Værdi, ligesom nye Udsmeltningsmetoder medfører, at Malmlejer, der tidligere ikke er blevne udnyttede paa Grund af deres Fattigdom paa Metaller, nu kommer i Drift og afkaster Jordrente*). Dette er dog ingenlunde et Bevis paa, at Jordrenten som Helhed er steget. Resultatet maa naturligvis, forsaavidt Befolkningen og dermed Efterspørgselen ikke samtidig vokser, blive, at al den øvrige Jord, der var under Dyrkning, eller de Malmlejer, der allerede tidligere var i Drift, nu paa Grund af den øgede Konkurrence giver et mindre Nettoudbytte og saaledes gaar ned i Værdi i samme Grad, som Prisfaldet er stort. Paa samme Maade steg de amerikanske Prærier i Værdi, da de aabnedes ved Hjælp af Dampskibe og Jernbaner, men samtidig faldt Jordens Værdi i Europa, og dette vilde have mere end opvejet Jordrentestigningen i Amerika, hvis ikke den voksende Befolkning havde holdt Jordpriserne oppe. Georgeisterne har kun Øje for de umiddelbare og mest nærliggende Virkninger, som en forbedret Teknik fører med sig; de ser kun Jordrentestigningen paa de Jorder, der i særlig Grad nyder

---

*) Jakob E. Lange: Socialøkonomi, S. 50.

Gavn af den nye Teknik. Den indirekte Virkning, der giver sig Udtryk i faldende Produktpriser og synkende Jordrente, overses ganske. Ogsaa i Byerne holder tekniske Fremskridt Jordpriserne nede. Naar det herigennem bliver muligt at udnytte den enkelte Byggegrund kraftigere, øges Udbudet af Husrum, og Lejepriserne trykkes. Paa samme Maade virker Anlægget af en Sporvej, der sætter fjerntliggende Grunde i Forbindelse med Byens Centrum. Til Stigningen i Byens Periferi svarer et Fald i dens Centrum, med mindre dette modvirkes af en voksende Befolkningskoncentrering.

Medens de tekniske Fremskridt saaledes holder Jordpriserne nede, presses de op af den stigende Efterspørgsel efter Jord, der ledsager Befolkningens Vækst og Samfundets Udvikling. Virker det sidstnævnte Moment kraftigst, hvilket efter al Rimelighed vil være Tilfældet i den nærmeste Fremtid, ikke blot i Byerne, men ogsaa for Landbrugsjordens Vedkommende, bliver Resultatet trods fremadskridende Teknik stigende Jordrente. Denne Værdistigning har Jordejerne ingen retmæssig Krav paa. Dens Overførelse til Samfundet maa saavel i finansiel som i social Henseende betegnes som et Fremskridt.

Længere end til en Tilegnelse af denne Værdistigning kan man iøvrigt heller ikke naa selv under den georgeistiske Forudsætning om den fremadskridende Tekniks Tendens til at højne Jordrenten. Den principielle Forskel, der bestaar imellem at beslaglægge den nuværende Jordværdi, der er betalt med arbejds-skabte Midler, og at inddrage den fremtidige Stigning er naturligvis ganske uanfægtet af, om den stigende

Jordrente skyldes Befolkningens Vækst eller de tekniske Fremskridt.

Hvis man i det hele taget skal kunne naa frem til at forsone sig med den Ekspropriation af en bestemt Samfundsklasses Formue, som en georgeistisk Jordværdiskat betyder, maa det i hvert Fald godtgøres, at der herigennem realiseres store sociale Fremskridt, der ikke kan opnaas ad anden Vej. Der vil ganske vist, selv om en saadan Paavisning er mulig, kunne indvendes, at det i alle Tilfælde er utiladeligt at vælte Byrden ved en Foranstaltning, der er af almen samfundsmæssig Betydning, over paa et ret vilkaarligt Udsnit af den private Formue, men det kan dog ikke nægtes, at man tidligere har gjort dette, ligesom der vel ogsaa kunde tænkes Forhold, hvorunder en Gentagelse vilde være tilbørlig. Af særlig Betydning vilde det naturligvis saaledes være, hvor omfattende Fordele Foranstaltningens Gennemførelse vilde bringe.

I denne Henseende vurderes Jordværdiskattens sociale Virkninger meget højt af Georgeisterne. De mener herigennem at kunne løse Modsætningsforholdet mellem Arbejde og Kapital. Arbejdets Stilling vil blive stærkere og Kapitalens svagere, og Resultatet bliver saaledes højere Arbejds løn og lavere Kapitalrente.

Til Bestemmelse af Arbejds lønnens Højde kan man tage sit Udgangspunkt enten i Udbud og Efterspørgsel eller i det sociale Styrkeforhold mellem Arbejdere og Arbejdsgivere. Georgeisterne holder sig til den gamle Formel, men ser ved den nærmere Præcisering fuldstændig bort fra Arbejdsgivernes Efterspørgsel. Arbejds lønnen beror efter deres Mening alene paa, hvad

en Arbejder kan fortjene ved at gaa over til selvstændig Virksomhed. Denne ensidige Betragtning fjernes endnu længere fra Virkeligheden derigennem, at Georgeisterne forudsætter en livlig Vekselvirkning mellem de forskellige Erhverv, saaledes at Fortjenesten ved at gaa over til selvstændig Virksomhed forudsættes at være den samme overalt. Under saadanne Forhold vil det Udbytte, som en Arbejder kan erhverve ved for egen Regning at dyrke Jorden, alene blive bestemmende for Arbejdslønnen, ikke blot i Landbruget, men ogsaa i alle de øvrige Erhverv, og denne kan da kun højnes ved, at Adgangen til Jorden bliver lettere. Derigennem styrkes Arbejdernes Lønkrav over for Arbejdsgiverne.

Den her fremførte Betragtning er paa mange Punkter i høj Grad ensidig og uholdbar, men at tage den op til en nærmere kritisk Behandling er der ingen Anledning til i denne Forbindelse. Selv om man nemlig gaar ud fra, at Arbejdernes Lønvilkaar kun kan bedres derigennem, at det bliver lettere for dem at blive selvstændige Jorddyrkere, bliver Jordværdiskatten ikke Midlet.

Georgeisterne bygger i denne Sammenhæng paa, at Jordværdiskatten virker som en Ekspropriation, at Jordens Værdi bliver Nul. Adgangen til Jorden er saaledes blevet fri. Enhver, der forpligter sig til at udrede de paa Jorden hvilende Afgifter til det offentlige, kan komme i Besiddelse af Jord, uden at der skal erlægges nogen Købesum. — Denne Tankegang er tydelig præget af det Nybyggersamfund, der danner Baggrunden for Henry Georges Ideer. Hvor der er Overflod af uopdyrket Jord, kan, naar Jordværdiskatten er gen-

nemført, enhver faa Jord mod en aarlig Afgift. Men i et gammelt Kulturland, hvor al dyrkbar Jord er taget under Plov, maa hver den, der vil overtage en Ejendom, naturligvis svare fuld Værdi til den tidligere Besidder for de paa Ejendommen værende Bygninger, de i Jorden nedlagte Grundforbedringer, Besætning, Inventar m. v. Forudsættes som tidligere nævnt Halvdelen af Ejendommens Værdi at være ren Jordværdi, skal Overtageren af en Ejendom disponere over den anden Halvdel. Naturligvis kan der optages Laan mod Pant i Bygninger og Grundforbedringer, men det er dog et Spørgsmaal, om det Laan, der kan faas heri, sammen med Jordens Værdi, der kan betragtes som en uopsigelig offentlig Prioritet, bliver synderlig mere, end hvad der under de nuværende Forhold kan laanes i den samlede Ejendom. Nogen væsentlig Lettelse i Adgangen til at blive selvstændig Jordbruger lader sig ikke opnaa gennem Jordværdiskatten. Vil man højne Arbejdslønnen ad denne Vej, hvilket naturligvis er muligt og utvivlsomt ogsaa maa indgaa som et væsentligt Element i en agrarisk Socialpolitik, kan man ikke indskrænke sig til at gøre Adgangen til Jorden fri; dette er ikke tilstrækkeligt for en kapitalløs Landarbejderstand.

Det mest afgørende Moment i denne Forbindelse er dog endnu ikke nævnt. Det er paavist, at de sociale Fordele, som en Jordværdiskat for det her berørte Forholds Vedkommende kan ventes at afsætte, er ret minimale, men hvorledes dette end forholder sig, til deres Opnaaelse kræves naturligvis ingenlunde, at Jordens Værdi skal eksproprieres uden Erstatning. Hvad enten Jordejerne faar Erstatning eller ej, bliver

Adgangen til Jorden lige fri for Arbejderne. Den georgeistiske Ekspropriation finder saaledes ingen Støtte i Henvisningen til dens direkte Indflydelse paa Arbejdslønnen.

Ved Siden af den Virkning, som Jordværdiskatten efter Georgeisternes Formening vil udøve direkte paa Arbejdslønnen, forventes den yderligere at ville fremkalde en Nedgang i Kapitalrenten og saaledes indirekte styrke Arbejdets Stilling. Georgeisternes Udvikling er for dette Punkts Vedkommende i Almindelighed ret uklar, men Tankegangen indeholder dog utvivlsomt en sand Kerne. Ved Indførelsen af en georgeistisk Jordværdiskat vil Kapitalrenten vel nok lige straks stige som Følge af den Skattefrihed, der er blevet de produktive Erhverv til Del. Naar de Milliarder, som det offentlige har eksproprieret, imidlertid efterhaanden er blevne erstattede gennem Opsparingen, vil den voksende Kapitalmængde konkurrere om et mindre Anbringelsesomraade, og Resultatet vil blive en nedadgaaende Rentefod. Er det kun et enkelt Land, der har betraadt denne Vej, vil den her berørte Virkning dog i det væsentlige blive ophævet ved, at den opsparede Kapital gaar til Udlandet, men forudsætter man en Realisering af det georgeistiske Krav i de fleste betydende Lande, vilde dette medføre en saa kraftig Formindskelse af den store Mængde af Hypotekpapirer, gennem hvis fortsatte Vækst en saa stor Del af de opsparede Midler nu finder let og sikker Anbringelse, at Rentefoden maatte falde. Hvor kraftigt Nedgangen i Rentefoden vilde ytre sig, vilde naturligvis bero paa Opsparingens Styrke, men selv om denne

svækkedes noget, vilde dette ikke betyde en principiel Ændring.

En lav Rentefod kan naturligvis, naar den er Udtryk for, at Delingsforholdet mellem Arbejde og Kapital er blevet ændret, kun virke socialt heldigt, men selv om dette anerkendes, er derfor ikke alle Veje, der peger mod en Nedgang i Rentefoden, berettigede. Som allerede berørt, maa den uomgængelige Betingelse for, at man i det hele taget kan forsone sig med en georgeistisk Jordværdiskat være, at de sociale Goder, den muligvis fører med sig, ikke kan opnaas ad anden Vej. Denne Betingelse er imidlertid ikke opfyldt i dette Tilfælde. Der kan paapeges adskillige andre Midler. Som det mest nærliggende kan saaledes nævnes den hurtigst mulige Tilbagebetaling af den offentlige Gæld. Ogsaa dette vilde betyde en kraftig Indsnevring af Kapitalens Anbringelsesomraade og saaledes bevirke lavere Rente. Nu er der ganske vist ingen Udsigt til, at den Vej vil blive betraadt i den nærmeste Fremtid. De Krav, som den stadig mere omfattende Samfundshusholdning stiller, gaar i stigende Grad ud over det bestaaende Skattesystems Bæreevne. Men netop derfor er der al god Grund til at understrege, at den stadig voksende offentlige Gæld ikke blot indeholder økonomiske, men ogsaa sociale Betænkeligheder. Naar dette er kommet til almindelig Erkendelse, kunde maa-ske Tilbagebetalingen af den offentlige Gæld blive anerkendt som et Punkt paa det socialpolitiske Program. Man kan naturligvis ogsaa sætte Maalet endnu højere og kræve, at Samfundet efterhaanden skal generhverve den Jordværdi, der nu befinder sig i privat Eje, og derved unddrage den fra den private Kapital-

anbringelse. Herigennem kunde Kapitalrenten bringes yderligere til at dale. At der er en lang Vej frem, inden dette naas, maa indrømmes, men dette berettiger ikke til at afvise det som et Maal, der kan stræbes imod. Det er rigtigt, at man hurtigere vilde naa frem til et Resultat gennem en Ekspropriation af Jordens Værdi, men dette kan dog ikke være afgørende. En Stat vilde ogsaa hurtigere kunne fri sig for sin Gæld ved at nægte at indfri den end ved efterhaanden at betale den tilbage.

Georgeisterne har yderligere som en særlig gavnlig Virkning af Jordværdiskatten fremhævet, at den vil gøre en Ende paa al Jordspekulation, saaledes at de Jorder, der nu i Forventning om yderligere Værdistigning ligger helt ubenyttede hen eller i hvert Fald anvendes paa en under de givne Forhold uøkonomisk Maade, bliver fuldt ud udnyttede. Dette er utvivlsomt rigtigt.

Man kan fornuftigvis ikke spekulere i den Jordværdi, som Samfundet har beslaglagt. Det samme Resultat kan imidlertid opnaas alene ved at overføre den fremtidige Værdistigning til det offentlige; i saa Fald vil der ingen Gevinst være til at opveje Rentetabet ved ikke at bruge Jorden paa den til enhver Tid mest økonomiske Maade. Hvis hele Værditilvæksten lod sig overføre til det offentlige, vilde dette være fuldt ud tilstrækkeligt. Praktiske Hensyn gør det imidlertid nødvendigt at lade en Del af Værdistigningen forblive hos Jordejerne, og der kunde derfor meget vel ved Siden af Værdistigningsafgiften være Brug for en mindre Afgift af den hele Jordværdi for derigennem at gøre det endnu mindre rentabelt at

lade Jorden ligge hen paa Spekulation. Dette gælder dog kun, forsaavidt Jorden allerede er moden til den mere intensive Brug. For landbrugsmæssigt drevet Jord, hvis Salgsværdi er paavirket af, at Jorden i en paaregnelig Fremtid vil faa Byggegrundsværdi, vilde en saadan supplerende Grundværdiafgift ikke være paa sin Plads. For den Slags Jord er den faktiske Benyttelse under de givne Forhold netop den mest økonomiske.

Man vil saaledes se, at det her fremdragne Synspunkt lige saa lidt kræver Ekspropriation af den nu eksisterende Jordværdi som noget af de øvrige, som Georgeisterne paaberaaber sig. Der findes da ogsaa Georgeister, som erkender, at der ved Gennemførelsen af Jordværdiskatten maa ydes Jordejerne Erstatning. I saa Fald er i Virkeligheden Hovedpunktet i det georgeistiske Krav opgivet. Af den omfattende Skattereform, hvoraf Georgeisterne lover sig saa meget, er kun levnet Inddragningen af den fremtidige Værditilvækst, en Tanke, om hvis principielle Berettigelse der hersker almindelig Enighed. Ved Siden heraf at optage et Statslaan paa 3 Milliarder for dermed at opkøbe den nu eksisterende Jordværdi, vilde dog være en ret meningsløs Finansoperation.

En georgeistisk Jordværdiskat kan saaledes hverken ud fra etiske eller teoretiske Synspunkter begrundes og heller ikke fornuftigt motiveres ved at tage dens eventuelle sociale Følger i Betragtning; det vilde desuden være praktisk umuligt at gennemføre den i dens Renhed.

For at kunne dette maa den rene Jordværdi nøjagtigt kunne udskilles fra Værdien af Bygninger og

Grundforbedringer. Dette er umuligt. En umiddelbar Ansættelse af Jordens Værdi kan der naturligvis ikke være Tale om i et Land, hvor al dyrkbar Jord er taget under Kultur. Henvisningen til, at dette gøres i flere australske Kolonier, er i denne Forbindelse værdiløs. De Salg af raa Jord, der stadig finder Sted her i et ret betydeligt Omfang, giver en Række faste Holdepunkter, der savnes i et gammelt Kulturland.

Under saadanne Forhold bliver det til Udfindelse af den rene Jordværdi nødvendigt at tage sit Udgangspunkt i den hele Ejendoms Værdi. Kun for denne foreligger der Holdepunkter i de faktiske Salgspriser, Herfra maa da drages Værdien af Bygninger og Grundforbedringer. Bestemmelsen af disses Værdier er imidlertid meget vanskelig.

Selv om man vilde rette sig efter de anvendte Omkostninger, vilde det, navnlig for Grundforbedringernes Vedkommende, være ugørligt med Nøjagtighed at fastsætte deres nuværende Værdi, der naturligvis maa rette sig efter, i hvilken Grad de i Jorden nedlagte Kapitaler er amortiserede. Det vilde i de fleste Tilfælde være nødvendigt at fastslaa en bestemt Tidsfrist, forskellig for de forskellige Arter af Grundforbedringer, i Løbet af hvilken Forbedringernes Værdi gradvist gik op i Jordens Værdi. Men ogsaa selve Udgangspunktet for en Fastsættelse af Forbedringernes Værdi vilde være i høj Grad usikker. Man kan nemlig ikke gaa ud fra de anvendte Omkostninger. Det er den faktiske Værdiforøgelse, som Bygningerne og Grundforbedringerne har tilført Ejendommen, der maa bestemmes. Disse kan muligvis langt overstige de anvendte Omkostninger, men kan paa den anden Side ogsaa være

langt mindre, ligesom det heller ikke er udelukket, at en Kapitalanvendelse har torringet Ejendommens Værdi. Der maa skønnes over, hvor meget de paa Jorden staaende Bygninger og de i Jorden nedlagte Grundforbedringer faktisk er værd for Ejendommen paa Vurderingstidspunktet, og dette kan aldrig blive andet end tilnærmelsesvis rigtigt.

Hvis der kun var Tale om en mindre Afgift paa nogle faa Promille af Jordens Værdi, vilde det her nævnte Forhold være af mindre Betydning, men naar det drejer sig om at beslaglægge den hele Grundværdi ved at paalægge en Grundbyrde paa 4 $\%$, er det unu- ligt at undgaa, at man i en Mængde Tilfælde gaar ud over den rene Jordværdi og ogsaa eksproprierer de paa Jorden anvendte Kapitaler. I Stedet for den Kapitaltilstrømmen, som Georgeisterne forudsætter vil blive Følgen af en Jordværdiskat, vil Kapitalen blive skræm- met bort. Jordens Værdiansættelse skal jo ikke blot foretages en Gang for alle ved Afgiftens Indførelse, men maa stadig ændres for at bringes i Overensstem- melse med Jordrentens Bevægelser. Denne periodiske Revision vil medføre idel Usikkerhed; det bliver i høj Grad risikabelt at anbringe Kapital i Jord.

Der er adskillige andre Forhold, der øger Usikker- heden ved Jordens Værdiansættelse. Trods dette lader den rene Jordværdi sig naturligvis meget vel anvende som Skattegrundlag. Den paalagte Afgift, der maa indpasses som et Led i det bestaaende System, maa blot ikke være for høj.

I et System af Evneskatter er der ingen Rum for en Jordværdiskat, med mindre man ønsker at sætte en Præmie paa Jordens Opdyrkning. Dette kunde da

opnaas ved at lade Bygninger og Grundforbedringer være skattefri (saaledes f. Eks. i New Zealand). En Jordværdiskat vil som Følge heraf kun sjældent finde Anvendelse i Statsbeskatningen. — I Kommunebeskatningen, hvor Nytteprincippet bør være langt mere fremtrædende, kan der derimod ikke rejses nogen principiel Indvending imod en Jordværdiskat. For Landbrugs- og Beboelsesejendomme vil Jordens Værdi i Almindelighed være et bedre Udtryk for den modtagne Nytte end den hele Ejendoms Værdi. Vilde man benytte Jordværdien som Grundlag for de kommunale Nytteskatter paa fast Ejendom, vilde det dog i endnu højere Grad, end det nu er Tilfældet, være nødvendigt at supplere dem med en Næringskat*).

Foredraget gav Godsforvalter S. Berthelsen Anledning til en Række Udtalelser, der nedenfor anføres efter Talerens eget Referat:

Godsforvalter Berthelsen beklagede, at visse Nationaløkonomer, som Indlederen, endnu ikke var naaet længere end til at anerkende den Stuart Mill'ske 70 Aar gamle og forældede Plan om en Værdistigningskat, medens Politikere og Praktikere i vore Dage anerkende Henry Georges rene Grundværdiskat, som nu i mange Lande var sat paa den politiske Dagsorden, ogsaa herhjemme. — Grundværdiskatten, Jordskylden, havde faaet en meget mangelfuld Belysning i Indlederens Foredrag, men den Taleren af Formanden tilstaaede Tid af 15 Minutter tillod kun Taleren at dvæle ved de værste Skavanker i Indlederens Fremstilling af Henry Georges Jordværdiskat.

---

*) Jfr. min Artikel i dette Tidsskrifts Aargang 1908, S. 129 ff., om Principerne for den kommunale Beskatning.

»Jordens Nationalisering« havde Henry George taget bestemt Afstand fra, han havde peget paa Jordværdien som Genstand for Beskatning, ikke Jorden, eller dens Overtagelse. Intet »Ejerskifte« kunde give Køberen større Ret til Tingen, end Sælgeren havde, eller fritage Køberen for de til Tingen knyttede samfundsmæssige Pligter. At kalde Beskatning for »Ekspropriation« var en Begrebsforvirring, hvortil Indlederen savnede al Hjemmel. Efter sædvanlig juridisk Sprogbrug udgjorde Ekspropriationsinstituttet et ganske bestemt afgrænset Omraade af Retsregler, sigtende til at sætte Staten i fysisk Besiddelse af visse individuelt bestemte Jordstykker og stundom Bygninger. Begrebet var følgelig ganske uanvendeligt overfor generelt bestemte Ting, endsige da overfor Beskatning, der overalt i Systemerne var en Statsmagten tilkommende Beføjelse, der eo ipso gik forud for den Enkeltes Ret til Tingen. At tænke paa Erstatning for Skat var en Modsigelse af selve Skattens Begreb, og vilde ophæve dens Virkning. Indlederens ganske uhjemlede Navneombytning gav derfor ingen Forklaring, men kun Tilsløring af Problemet. — At vort Skattesystem hvilede paa Indtægtsprincippet, var hverken klart eller korrekt. Vi har da heldigvis endnu reelle Skatter, uafhængig af Indtægten (og den kun 6 Aar gamle Indkomstbeskatning er allerede saa upopulær i vide Kredse, at vi forhaabentlig snart kan komme bort fra dette uretfærdige og demoraliserende Skattesystem). Og dette Ord dækker saavel over de selverhvervede Arbejdsindtægter, dem Henry George vil lade ubeskattede, som de Monopolindtægter, han vil ramme gennem Jordskylden. Denne vil (i Indlandet) ingenlunde paavirke Prioriteterne, som af Indlederen forment ved Kursfald — tværtimod. Derimod vil Jordskylden, som Indlederen ogsaa tilsidst indrømmede, have Tendens til at bevirke et Rente-fald. Om Kreditorerne bor i Udland eller Indland er selvfølgelig ligegyldigt. Naturligvis bør ogsaa enhver Husmand — saavel som Herremand — udrede den Monopolrente, han sidder inde med, men det tilsvarende Prislefald paa al anden Jord vil være ham en Fordel, naar han forlader sin Lod, og Skattelettelsen, medens han driver sin Jord, vil sætte ham i Stand til at opsparer langt mere Arbejdsfortjeneste endnu. Hertil kommer, at Husmandens arbejds-skabte

Forbedringer paa Ejendommen netop ikke rammes af en rationel Grundværdiskat.

Henry Georges Angreb paa Jordejendomsretten rammer kun dennes engelske Form (Landlordismens Ground-Rent) ikke derimod den danske Ejendomsret, der er = Brugerens tingligretlig sikrede Raadighedsret, med Respekt af Statens Skatteret (jfr. Matzen). — At ophæve «Trafikregalet» (Jærnbane-skatternes 30 Mill.), vilde, som Taleren i sin Tid havde paavist udførligt (se Nationaløkonomisk Tidsskrift 1906 S. 23 ff.) skabe ny Jordværdi til Dækning af Beløbet, og sikkert langt mere end dette. — Mest maatte Taleren beklage, at Indlederen i for høj Grad savnede Blik for Jordskyldens sociale Virkninger, og dens Indflydelse paa Jordprisen (sænkende nemlig) og derigennem paa Arbejdslønnen (løftende nemlig). Uden Forstaaelse af disse Faktoreres nøje Sammenhæng var man, efter Talerens Mening, ude af Stand til at bedømme den hele Skattereform. Asquit, Lloyd George og Winston Churchill havde nylig stillet sig paa Henry Georges Side og direkte erkendt Jordskyldens Virkning som formindskende Arbejdsløsheden; alene Fremkomsten af det engelske Finanslovsforslags Bestemmelser om nye Grundskatter havde efter alle Beretninger medført en exceptionel Sænkning af Jordprisen derovre, hvad der atter bevirker en lavere Husleje og en højere (effektiv) Arbejds løn. Derimod glædede det Taleren, at Indlederen havde indrømmet, at »Kapitalen vilde blive svagere« under Jordskyldssystemet, fordi dette vilde indsnævre Anbringelsesomraadet, og give faldende Kapitalrente, at dette vilde bevirke sociale Fordele, at Jordens nøgne Værdi er en bedre Skattebasis end Ejendomsværdien, og at Indlederen til Slutning endog havde taget Ordet for en ren Jordskyld til Afløsning af den kommunale Ejendomsskyld. Derved havde Indlederen netop sluttet med at indrømme det, som hans øvrige Foredrag gik ud paa at benægte. Og da der ingen principiel Forskel var mellem Statens Ejendomsskyld og Kommunens, saalidt som overhovedet mellem Statens Skattekrav og Kommunens Skattekrav (det var meget vel muligt at tænke sig Kommunen som eneste Skatteopkræver af en Enkeltkat paa egne og Statens Vegne, hvad Taleren netop havde foreslaet i sin

Skatteplan af 1901), haabede Taleren, at den ærede Indleder gennem fortsatte Undersøgelser vilde naa over til Talerens Standpunkt, ikke mindst naar nu, maaske i nærmeste Fremtid, den praktiske Politik direkte vilde optage Problemet om en ren statlig Grundværdiskat.

Indlederen replicerede ganske kort. Han fastholdt, at en georgeistisk Jordværdiskat reelt var Ekspropriation af privates Formue. En Afgift lod sig ikke retfærdiggøre alene ved at benævnes Skat. Hvis man »beskattede« en enkelt Person med en Formueskat paa 100 $\%$, var dette fuldstændig at sidestille med en virkelig Ekspropriation, og det samme maatte naturligvis ogsaa gælde, naar man under Navn af Beskatning beslaglagde en enkelt Samfundsklasses Formue. Henvisningen til det juridiske Ekspropriationsbegreb var i denne Forbindelse ganske uden Mening. — Overfor en Udtalelse af Hr. Berthelsen om at man mere og mere vendte sig bort fra Værdistigningsafgiften, medens Jordværdiskatten vandt stigende Anerkendelse og nu snart kunde ventes indført i England, udtrykte Indlederen sin Forundring over, at Hr. Berthelsen ikke vidste, at det netop var en Værdistigningsafgift, der var det mest fremtrædende Punkt i det engelske Forslag om nye Grundskatter. Afgiften var tilmed ret ringe (20 $\%$ af Grundens Værdistigning ud over de første 10 $\%$). Den Grundværdiafgift paa uudviklet Jord (Jord med Byggegrundsværdi, der enten ligger ubenyttet hen eller kun anvendes landbrugsmæssigt), der i Forslaget var knyttet til Værdistigningsafgiften, var af forholdsvis ringe Betydning.